

І. Смирнова

ВЗАЄМОВІДНОСИНИ “ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СОЮЗ – УКРАЇНА”: ПРОБЛЕМИ, СУПЕРЕЧНОСТІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Сучасна ситуація у світі характеризується багатовимірними взаємопов'язаними процесами, в яких домінуючу роль відіграють проблеми глобалізації. Їх основним змістом є підвищення інтеграційної складової у світовій політиці та економіці, зростання взаємного впливу національних економік і формування нових світових центрів впливу. Прагнучи реалізувати власні національні інтереси, більшість світових держав починає орієнтуватися на адаптацію до глобалізаційних процесів, зокрема, на ефективне входження до світової економічної системи. Це стає необхідною запорукою сталого економічного зростання, досягнення відповідного рівня добробуту, а, отже, і внутрішньої стабільності – соціальної та політичної.

Створення нового світового порядку вимагає від України побудови довгострокових відносин із ключовими світовими державами та проведення збалансованої, неконфліктної моделі зовнішньої політики. Реалізація національних інтересів української держави сьогодні безпосередньо залежить від розширення євроінтеграційних процесів на схід, якісного поглиблення співпраці із західними партнерами на двосторонньому рівні.

Євроінтеграція України є сьогодні одним із тих актуальних питань життя держави, котрі хвилюють не тільки чиновників і політиків, але й практично всіх громадян нашої країни. Прагнення жити “як у Європі” виникло і зміцнилося серед наших співвітчизників ще до здобуття незалежності України, а бажання прилучитися до благ Євросоюзу – практично з перших кроків його створення. Бізнесмени прагнули залучити європейських інвесторів і партнерів, а десятки тисяч громадян України, особливо із західних регіонів, відправилися на Захід у пошуках роботи. Нещодавно президент В. Ющенко в черговий раз відзначив, що європейська інтеграція є стратегічним курсом України, що “наша національна ідея – Україна європейська, з ліберальними цінностями, з людськими свободами і правами” [1]. І дійсно, повага до свободи особи і прав людини, мінімум бюрократії, ефективна боротьба зі злочинністю і корупцією, економічні свободи, високий рівень життя і сервісу, система соціального захисту, які існують у країнах-засновниках Євросоюзу, не могли не викликати повагу і певну заздрість. Не випадково близько 70 % населення України заявило в ході нещодавнього опитування про підтримку вступу нашої країни до ЄС, а різні

політичні сили включають євроінтеграцію у свої передвиборчі програми [2].

Сучасним відносинам та перспективам укладання нової угоди між Україною та Європейським Союзом присвячені праці вітчизняних політологів та істориків, зокрема, Н. Бобіцького, О. Сушка, В. Чалого, Р. Хорольського, І. Тодорова та інших [3]. У їх роботах розглянуто етапи та висвітлено різні аспекти проведення переговорного процесу щодо підготовки так званої нової посиленої угоди, котра має прийти на зміну Угоді про партнерство і співробітництво між Україною та ЄС.

Автор ставить за мету розглянути підґрунтя, сучасний стан та перспективи взаємин України з Європейським Союзом. Досягненню цієї мети сприяв аналіз інформаційних повідомлень українських та західних засобів масової комунікації, де висвітлювався переговорний процес.

Європейський Союз – інтеграційне утворення, що включає в даний момент 27 європейських держав. У статті 49 Угоди про Європейський Союз говориться, що “будь-яка європейська держава може побажати стати членом ЄС”. Згідно з цією статтею, заяви на вступ до ЄС подаються в Раду Європи. Вона одностайно приймає рішення після слухання в Комісії й одержання згоди Європейського парламенту. Потім укладається угода між державами-учасниками і державою, що подає заяву. Ця угода вимагає ратифікації державами-учасниками відповідно до їх конституційно-правових норм [4].

На засіданні Ради Європи в Копенгагені в 1993 р. було відзначено, що кандидатами можуть стати ті держави, що відповідають необхідним економічним і політичним критеріям. До них належить: стабільність демократичних інститутів, правопорядок, дотримання прав людини, захист національних меншин, функціонування ринкової економіки, готовність витримати конкуренцію в межах ЄС та обов’язок виконувати всі зобов’язання, що випливають із факту членства в ЄС.

Співробітництво України з Європейським Союзом було розпочато угодою “Про партнерство і співробітництво між ЄС та Україною”, яка була підписана 14 червня 1994 р. і ратифікована Верховною Радою 10 листопада того ж року. Угодою встановлене партнерство між Європейським співтовариством і Україною. Метою такого партнерства є: сприяння розвитку торгівлі, інвестицій і гармонічних економічних відносин між Сторонами та створення основ взаємовигідного економічного співробітництва [5].

Але для України було зрозумілим, що без відповідності її правової системи юридичним нормам ЄС не могло бути й мови про інтеграцію

України в європейські структури. Тому Україна почала створювати певний інституціональний механізм адаптації національного законодавства до законодавства ЄС. Одна з перших постанов Кабінету Міністрів від 1998 р., присвячених цьому питанню, так і називалася – “Про введення механізму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу” [6].

Наступним кроком у цьому напрямку було прийняття Верховною Радою України 23 червня 2000 р. Постанови № 5416 “Про програму гармонізації законодавства України з законодавством Європейського Союзу”. Цією Постановою передбачалося створити Комісію у Верховній Раді України з питань Європейської інтеграції, на яку покладалися завдання, пов’язані з верифікацією законодавства України на відповідність законодавству Європейського Союзу [7].

14 вересня 2000 року був прийнятий Указ президента України № 1072 “Про Програму інтеграції України в Європейський Союз” [8] і безпосередньо Програма інтеграції України до ЄС. Програма містила 140 розділів і повинна була стати головним інструментом загальної стратегії на шляху наближення України до ЄС за всіма спектрами співробітництва – політичного, соціально-економічного, фінансового, наукового, культурного [9].

З ініціативи Президента України Л. Кучми 21 листопада 2002 р. Верховною Радою була схвалена Концепція Загальнонаціональної програми адаптації законодавства України до законодавства ЄС. Метою адаптації було “досягнення відповідності правової системи України *acquis communautaire* з урахуванням критеріїв, що висувуються Європейським Союзом до держав, які мають намір вступити в нього” [10].

18 березня 2004 р. був прийнятий Закон України № 1629-IV “Про загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу” [11]. У той же час, Президент України Леонід Кучма, враховуючи існуючі реалії, визнавав, що “... розширення Європейського Союзу може мати для України певні негативні наслідки”. Думка Кучми зводилася до наступного: “Щоб порушувати питання про вступ до Європейського Союзу, Україна повинна спочатку досягти європейських стандартів у своєму розвитку і відповідати необхідним для прийому в ЄС критеріям. Тільки на цій базі може здійснюватися її подальше зближення з Євросоюзом”. Думка Президента України стала вирішальною в зовнішній політиці України у період його правління [12].

Отже, проблема адаптації законодавства України до норм ЄС залишається важливим питанням у контексті євроінтеграційних прагнень

нашої держави. В Україні де-факто механізм адаптації працює наступним чином: Єврокомісія та її представництво в нашій державі відстежує, які саме законодавчі акти заважають чи не забезпечують сприятливі умови компаніям Євросоюзу у веденні бізнесу в Україні. Згідно з цим, українській стороні радять, які законодавчі акти треба змінити. Тобто, якщо який-небудь закон не відповідає нормам ЄС, але не створює перешкод для бізнес-структур ЄС, то на нього, скоріше за все, не звернуть уваги.

У березні 2004 р. успішно пройшов саміт країн-членів Європейського Союзу. На ньому вперше був запропонований формат “стратегічного партнерства” між ЄС і країнами Середземномор’я та Близького Сходу. “Партнерство” передбачало створення зони вільної торгівлі цих країн із Союзом. Цікаво, що Україну при цьому європейці розглядали як “сусіда”, відносини з яким ще вимагають приведення у відповідність з новими реальностями [13].

Зворотним моментом у відносинах “Україна – ЄС” була Помаранчева революція 2004 р., яка дала західним країнам надію, що Україна піде шляхом демократизації й економічних реформ. В. Ющенко після свого обрання Президентом України одразу почав говорити про прихильність України до Європейського вибору.

У січні 2005 р. В. Ющенко прибув на переговори до Страсбурга, де заявив, що Україна може подати заяву про членство в Євросоюзі вже через кілька тижнів. У інтересах реалізації “європейського вибору” Президент пообіцяв найближчим часом переглянути державний бюджет України і додав, що за допомогою ООН і фонду “Центр Європи” уже розроблена програма економічних і соціальних реформ. Ця смілива заява злякала провідних політиків Європи. Відразу ж виступив проти канцлер Німеччини Герхард Шредер, який заявив, що, незважаючи на прозахідний курс, він не бачить Україну найближчим часом у Євросоюзі. Він також стримано висловився про можливе спрощення візових процедур для громадян України. На думку канцлера, у відносинах з Україною треба обмежитися лише тісним економічним співробітництвом. Його точку зору розділив і Президент Франції Жак Ширак. Обидва західних політика загальмували євроінтеграційні прагнення В. Ющенка. З цього приводу газета “Таймс” писала: “Президент України повів у Європу свої вірчі грамоти, а Європа зустріла його холодним душем”.

Точку зору країн-учасниць ЄС дуже точно схарактеризувала і газета “Хандельсблат”: “Було б передчасно починати переговори про вступ України вже зараз. Брюссель повинен був продемонструвати дипломатичне мистецтво, яке полягає в тому, щоб не давати украї-

нському керівництву приводу для ілюзій щодо швидкого вступу до ЄС, але, з іншого боку, не поводитися так, щоб Київ міг розчаруватися”.

Вочевидь, із цією метою 13 січня 2005 р. на засіданні Європарламенту були схвалені запропоновані Польщею “10 пунктів” зближення України з ЄС. Вони передбачали полегшення візового режиму для українських громадян при поїздках до країн Союзу, визнання України державою з ринковою економікою, підтримку вступу України до СОТ і створення зони вільної торгівлі з Україною. 31 січня рішення парламенту було розглянуто на нараді міністрів закордонних справ країн-членів ЄС [14].

21 лютого 2005 р. ЄС та Україна підписали загальний План дій, спрямований на розвиток більш тісних відносин. Його значення підкреслив комісар ЄС з питань зовнішніх відносин і Європейської політики сусідства Беніта Ферреро-Вальднер: “План дій “Україна – ЄС”, прийнятий незабаром після Помаранчевої революції, виявився успішним засобом надання Україні допомоги в її прямуванні вперед на шляху до демократичних та економічних реформ. Багато вже було досягнуто, але ще багато чого залишається зробити. Важливо, щоб зберігалася ця позитивна рушійна сила. Я сподіваюся на продовження тісного співробітництва з нашими українськими партнерами для досягнення наступного прогресу” [15].

Відповідальний за зовнішню політику ЄС Хав’єр Солана був упевнений, що у відносинах Європейського Союзу з Україною цього досить. Він заявив, що рамки відносин Києва з Брюсселем повинні визначатися Планом дій “Україна – ЄС”, тобто тими ж “10 пунктами”. Головним у них він бачив “повний доступ” України “до загального ринку ЄС” і приєднання України “...до закордонної політики і політики безпеки ЄС”. Крапку в обговоренні європерспектив України поставив президент Єврокомісії Жозе Мануель Барозу, який заявив 27 січня 2005 р., що Євросоюз готовий будувати більш тісні відносини з Києвом, однак не має планів запропонувати Україні перспективи членства в ЄС [16].

1 грудня 2005 р. у Києві пройшов саміт “Україна – ЄС”. Для участі в ньому прибув голова Європейської комісії Жозе Мануель Барозу, прем’єр-міністр Великобританії (вона у той час головувала в ЄС) Тоні Блер, Верховний представник Європейського Союзу із зовнішньої політики і політики безпеки Хав’єр Солана і комісар Європейського Союзу із зовнішньої політики і європейської політики сусідства Беніта Ферреро-Вальднер. У ході саміту було зроблене оголошення про те, що Україна відповідає критеріям для надання їй статусу країни з ринковою

економікою. Були підписані три договори між ЄС та Україною: меморандум про взаєморозуміння в енергетичному співробітництві, договір про співробітництво в європейському проекті навігаційної системи “Галілео” і про співробітництво в повітряному сполученні [17].

У 2005-2006 рр. у кризі перебував і сам Європейський Союз. Криза була викликана провалом нової Європейської Конституції. Проти її прийняття проголосувало населення Франції і Голландії. Виявилися істотні розбіжності всередині ЄС щодо подальшої долі конституційного договору. Для країн, які прагнули вступити в Євросоюз, період кризи означав тільки відстрочку перспективи членства. Так, Хорватія, що стояла першою в списку майбутніх кандидатів на членство, могла сподіватися на вступ не раніше 2009-2010 років. Туреччина, що тільки почала переговори про приєднання, на вступ до ЄС могла розраховувати не раніше 2015 року. Зрозуміло, що перспективи членства України в ЄС ставали також невизначеними [18].

Про це свідчать слова лідера соціалістичної фракції Європарламенту Мартіна Шульца, котрий висловився про те, що провал нової Конституції Євросоюзу, не підтриманий населенням Франції і Голландії, унеможливить приєднання до ЄС нових країн, включаючи Туреччину й Україну [19].

Курс на євроінтеграцію, незважаючи на помітні труднощі, залишався протекти найважливішим вектором зовнішньої політики України протягом 2006 р. 7 квітня 2006 р. відбулася подія, котру Президент В. Ющенко назвав успіхом вітчизняної дипломатії. Європарламентарії призвали Єврокомісію почати переговори з Києвом про асоційоване членство. Але Європейський Союз, як завжди, не поспішав обіцяти, що Україну приймуть до ЄС найближчим часом. Про це 11 квітня 2006 р. у Страсбурзі заявив Президент Єврокомісії Жозе Мануель Барозу [20].

У березні 2007 р. ЄС і Україна почали офіційні переговори щодо так званої нової посиленої угоди, яка повинна прийти на зміну Угоді про партнерство і співробітництво. Її термін дії закінчується в березні 2008 року. Нова угода повинна стати так званою “Угодою про асоціацію”. Забігаючи наперед, слід відзначити, що з березня 2007 до червня 2008 рр. відбулося вісім раундів переговорів, у ході яких сторони погодили значну частину тексту майбутньої угоди. Переговори проводилися за наступними напрямками: “Політичний діалог і реформи, а також співробітництво і конвергенція в сфері зовнішньої і політики безпеки”, “Юстиція, свобода і безпека”, “Секторальне співробітництво”. Але з ряду принципових проблем сторони все ще далекі від консенсусу, розгляд найбільш принципових дискусійних питань пере-

несено на заключну стадію переговорів. Українська дипломатія прагне домогтися від ЄС згоди на закріплення в новій угоді перспективи майбутнього членства України [21].

Новим кроком зближення України з ЄС стало підписання 18 червня 2007 року Україною та Європейським Союзом угоди про полегшення візового режиму і реадмісію. Угода про спрощення візового режиму передбачала, зокрема, полегшення на взаємній основі видачі віз для осіб, які мають намір знаходитися в країні терміном до 180 діб. Вона встановлювала фіксовану ціну візового збору в 35 євро. Крім того, угода передбачала надання безкоштовних віз певним категоріям громадян, а також можливість видачі багаторазових і довгострокових віз (до 5 років). Угода про реадмісію встановила чіткі критерії, коли і як повертати осіб, що незаконно проживають на території країн-членів ЄС та України [22]. Укладання двох найважливіших договорів дало підстави В. Ющенку відзначити: “До кінця 2007 року ми бажаємо претендувати на одержання статусу асоційованого члена ЄС, а до 2011 року – створити реальні передумови для вступу в Євросоюз” [23].

Однак на тлі внутрішньополітичної кризи в Україні (розпуск парламенту, проведення дострокових виборів) 11-й саміт Україна – ЄС, що проходив у вересні 2007 р., не став проривом у відносинах між Києвом і Брюсселем і мав скоріше політичний зміст. Цього разу під час самміту була підписана тільки загальна доповідь про прогрес у переговорному процесі щодо укладання нової поглибленої угоди між Україною та ЄС, а також загальний звіт про прогрес у реалізації меморандуму між Україною та Європейським Союзом із приводу співробітництва в енергетичній сфері [24].

5 лютого 2008 р. відбулася довгоочікувана подія – Генеральна рада Всесвітньої торговельної організації затвердила протокол про прийом України до членів СОТ. Підпис під документом у вівторок 5 лютого в штаб-квартирі СОТ у Женеві поставили Президент України Віктор Ющенко і Генеральний директор цієї організації Паскаль Ламі [25].

Після завершення процедури вступу України до СОТ 17 липня 2008 р. у Брюсселі заступником Голови Секретаріату Президента України А. Гончаруком і Комісаром Європейської комісії з питань зовнішньої торгівлі Пітером Мендельсоном були проведені переговори. Вони торкалися питань співробітництва України та ЄС у рамках створення двосторонньої зони вільної торгівлі і взаємодії в рамках СОТ [26].

Успіх української дипломатії дозволив Президенту Віктору Ющенку в квітні 2008 р. спрогнозувати, що вже у вересні Україна отримає

статус асоційованого члена Європейського Союзу. Виступаючи на V Асамблеї Всесвітнього руху за демократію, Президент відзначив, що у вересні планується підписання політичної частини нової посиленої угоди між Україною та ЄС, де вперше буде зафіксоване асоційоване членство України в Євросоюзі. Як відзначив В. Ющенко, таку пропозицію сформулювала Франція і направила в офіс Єврокомісії, яка, у свою чергу, направила даний проект країнам-членам ЄС. “Думаю, ми одержимо чітку перспективу членства в ЄС, як кілька днів назад отримали чітку перспективу членства в НАТО”, – підкреслив Президент України [27].

Але така перспектива України продовжує лякати західних політиків та чиновників. Голова представництва Європейської комісії в Україні Іен Боуг ще 28 березня 2008 р. на прес-конференції в Донецьку нагадав, що питання членства України в ЄС поки не стоїть на порядку денному, але актуальними є посилення відносин. Тоді ж Боуг назвав причини, що перешкоджають вступу України до ЄС: 1) Євросоюз розширився з 15 до 27 країн-учасниць, тому виникли об’єктивні труднощі, пов’язані з керуванням Союзом; 2) зараз серед громадян ЄС спостерігається деяке небажання подальшого розширення Союзу; 3) Україна повинна виконати певні зобов’язання перед Євросоюзом, провести необхідні реформи: створити більш привабливий бізнес-клімат, дотримуватися прав власності, здійснити реформи в судовій системі, держуправлінні, вирішити питання боротьби із корупцією [28].

У травні 2008 р. Польща і Швеція запропонували ЄС створити організацію “Східного партнерства”, куди б увійшли Україна, Молдова, Грузія, Вірменія й Азербайджан. Передбачається, що до цього об’єднання приєднаються і 27 держав-членів ЄС. Подібна ініціатива свідчить про вироблення Європейським Союзом політики просування на Схід. МЗС України підтримав ці зусилля, спрямовані на пошук нових рамок відносин між Європейським Союзом та іншими країнами [29].

21 липня 2008 р. відбувся візит канцлера Німеччини Ангели Меркель до Києва. На жаль, він не став настільки багатообіцяючим, як того хотіла б українська сторона. Канцлер добірно обійшлася дипломатичними формулюваннями щодо перспектив членства України в європейських об’єднаннях. Хоча і без її позиції було зрозуміло, що питання євроінтеграції України є довгостроковою перспективою [30].

Події в Грузії серпня 2008 р., здавалося, повинні були ознаменувати новий етап у відносинах між ЄС та Україною. Держави Європейського Союзу, особливо Німеччина і Франція, побоюючись посилення Росії на пострадянському просторі, однозначно виступили на підтримку

Грузії. Президент України Віктор Ющенко, який підтримав у цьому конфлікті грузинську сторону та засудив дії Росії, мав певні надії на зближення із Заходом. Про це він висловився на параді на честь Дня незалежності України 24 серпня 2008 р.: "...отримання членства в Європейському Союзі є для України питанням доступної для огляду перспективи" [31].

З одного боку, чиновники ЄС не проти того, щоб подати руку дружби Україні. Так, комісар із питань розширення ЄС Олі Рен, як передає "Радіо Свобода", заявив 27 серпня 2008 р.: **"Європейський Союз повинен надати Україні чіткий сигнал про перспективу членства для того, щоб вона не стала наступною мішенню Росії". "Україна може стати наступною країною, на яку Росія буде здійснювати політичний тиск"** [32]. Але західні політики змушені рахуватися з Росією, котра у сучасний період виступає проти інтеграції України до євроатлантичних структур. Це не може не враховувати голова ЄС, Президент Франції Ніколя Саркозі, який 1 вересня 2008 р. повторив уже багато разів сказане: "Питання про членство України і Грузії в Євросоюзі поки не стоїть" [33].

9 вересня 2008 р. у Парижі відбувся 12-й саміт "Україна – ЄС". Українську делегацію на цьому саміті очолив Президент України Віктор Ющенко. До складу делегації ЄС увійшли: Президент Франції (Франція головує в Євросоюзі з 1 липня 2008 р.) Ніколя Саркозі, Президент Європейської Комісії Жозе Мануель Барозу і Верховний представник з питань загальної політики і безпеки Хав'єр Солана [34]. Західні політики від Президента України В. Ющенка одразу ж зажадали прокоментувати внутрішньополітичну ситуацію в країні (розпад коаліції в парламенті, що призвело до кризи). Через те головна подія – підписання нової угоди між Україною та ЄС про асоціацію – була відкладена до наступного року. У цілому, результати саміту В. Ющенко оцінив як успішні. Позитивним рішенням саміту було рішення почати діалог про впровадження безвізового режиму для поїздок громадян України в країни-члени ЄС [35]. Вочевидь, головною причиною відстрочки укладання угоди про асоціацію є внутрішньополітична нестабільність в Україні. Час покаже, чи зможе українська дипломатія переломити ситуацію і здобути статус асоційованого члена Європейського Союзу на початку наступного року.

Таким чином, євроінтеграція є основним і незмінним зовнішньополітичним пріоритетом України на наступне десятиріччя. Намагання України бути визнаною європейською державою спирається на спільне із західним світом розуміння й бачення суспільних цінностей. Україні при цьому належить законодавчо адаптуватися до

права Європейського Союзу, яке не зводиться лише до законодавства ЄС, а охоплює загальні принципи, цінності і правову культуру. Слід зазначити, що Україна, яка з часів проголошення незалежності активно намагається здійснити плани євроінтеграції, тривалий час викликала і продовжує викликати побоювання в Євросоюзі. Причиною цього є політична нестабільність та економічна відсталість нашої держави. Нічого не маючи проти “западнізації” України, країни-учасники ЄС бажають, щоб вона залишалася за його межами. Європейський Союз керується простими, але вагомими розрахунками: необхідно зберігати добрі відносини з Росією, що відіграє важливу роль у постачанні до Європи енергоносіїв. Крім того, ряд держав-членів ЄС не влаштовує зростання впливу там “младоєвропейців”, які нещодавно до нього приєдналися. Останні дивляться на Брюссель, як на фінансового донора, але одночасно знаходяться в політичному фарватері США. Українській дипломатії на чолі з президентом В. Ющенком вдалося домогтися на XII саміті певних поступок, пов’язаних із початком переговорного процесу щодо введення безвізового режиму для громадян України. Але головне питання – угода про асоціацію – буде підписане Україною та ЄС не раніше наступного року. Не останню роль у такому рішенні Європейського Союзу зіграла внутрішньополітична криза в Україні.

Література

1. Пашков М., Чалый В. Куда ведет Украину “дорожная карта” евроинтеграции // Зеркало недели. – 2007. – № 10 (639) 17-23 марта. 2. И. Руденко-Миних Долгая дорога в Европу. – <http://www.conex.com.ua>. 3. Сушко О., Хорольський Р., Шуміло О., Шевляков О. Новий базовий договір між Україною та ЄС: пропозиції Українських експертів. – К.: Фонд К.Аденауера, 2007; **Бобницький Назар** Нова угода між Україною та ЄС: вибір між прагматизмом та ідеалізмом. Центр соціальних економічних досліджень “Діаматік”. – Режим доступу: <http://diamatik.org>, та інші; Тодоров І.Я. Стан та перспективи укладання нової Угоди України з Європейським Союзом // Історичні та політологічні дослідження. – 2008. – № 1-2 (37-38). – С. 457-462. 4. Полюшкіна Т. Проблеми розширення ЕС на Схід // Історичні і політологічні дослідження. – 2001. – № 3 (7). – С. 182. 5. Закон України № 237/94-ВР от 10 ноября 1994 года “О партнерстве и сотрудничестве между Европейскими сообществами и Украиной”. – Режим доступа: http://www.legality.kiev.ua/ilp/docs/RUSSIAN/_R5416.HTML. 6. Друзенко Г. Механизм адаптации буксует. – Режим доступа: <http://www.yurpractika.com/article.php?id=0001008>. 7. **Постановление Верховной Рады Украины № 5416 от 23 июня 2000 г. “О программе гармонизации законодательства Украины с законодательством Европейского Союза”**. – Режим доступа: http://www.legality.kiev.ua/ilp/docs/RUSSIAN/_R5416.HTML. 8. Указ прези-

дента Украины № 1072/2000 “О Программе интеграции Украины в Европейский Союз”. 14 сентября 2000. – Ежеквартальное приложение к информационно-аналитическому бюллетеню “Права Человека” Харьковской правозащитной группы. – Режим доступа: <http://www.khpg.org/>. 9. Там же. 10. Мармазов В.С. Друзенко Г.В. Адаптація законодавства України до Європейського Союзу: підсумки п’ятирічного шляху // Бюлетень Міністерства юстиції України. – 2003. – № 12. – С. 21-30. 11. Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступа: <http://www.rada.gov.ua>. 21.05.2004. 12. Кучма Л. Расширение Европейского союза может иметь для Украины негативные последствия. – Информационный сайт “Новости бизнес-дня”. – 2002. – 16 мая. – Режим доступа: <http://www.liga.net/news/show/?id=39482>. 13. Конотопов В. ЕС – открийся, ЕС – отдайся! – Режим доступа: <http://www.from-ua.com/politics/41f9eda07b397/>. 15. Там же. 16. Европейская Комиссия довольна укреплением отношений между Украиной и Европейским Союзом. – Информационный сайт “РБК-Украина”. – 2006. – 22 февраля. 17. Конотопов В. ЕС – открийся, ЕС – отдайся! – Режим доступа: <http://www.from-ua.com/politics/41f9eda07b397/>.